

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETİM ELEMANLARININ DAVRANIŞLARININ DEMOKRATİKLİĞİNE İLİŞKİN ALGILARI (PAÜ ÖRNEĞİ)

Ali Rıza ERDEM*
Emel SARITAŞ**

ÖZET

Bu araştırmada PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarını demokratik açıdan nasıl algıladıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın verileri PAÜ Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinden random ve tabakalama yöntemi ile seçilen 319 kişilik örneklemden elde edilmiştir. Araştırmada veriler geliştirilen likert tipli ölçek yoluyla toplanmıştır. Ölçeğin alpha iç tutarlılık katsayısı .9401'dir. Verilerin çözümlemesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencileri öğretim elemanlarının davranışlarını öncelik sırasına göre % 61,4 “genellikle”, % 36,8 “nadiren” demokratik olarak algılamaktadır. PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları “*cinsiyete*” ve “*öğretim türüne*” göre farklılık göstermemekte, “*sınıf*” göre farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencileri, öğretim elemanlarının davranışları, demokratik, algı

ABSTRACT

In this research, we tried to investigate the pre-service teachers' perception about their faculty members' democratic behaviors. The data have been collected by random and cluster sampling among 319 students in the Classroom Department, Faculty of Education, PAU. For data collection a likert scale has been developed and used. The validity of the scale has been calculated as Cronbach Alpha .9401. The data have been analyzed by SPSS. We found that Pre-service teachers believe that their faculty members' are 61,4% “generally democratic” and 36,8% “occasionally democratic.”, we have also found that Pre-service teachers' assessment on their faculty members' perception of democracy is not different based on their “Gender” and “Educational Subject” but it is different based on their “Academic Status”.

Keywords: Students in PAU, Faculty members' behaviors, democracy, attitude

GİRİŞ

Egemenliğin halktan kaynaklandığı yönetim biçimi; bir kurum, bir topluluk içerisinde kişilerin karşılıklı hak ve özgürlüklerin varlığına dayanan yaşam biçimi olan demokraside, bireylerin demokratik değerlere dayalı davranışları benimsemesi ve göstermesi beklenir. Literatürde demokratik değerler “*eşitlik, yaşama saygı, adalet, özgürlük, dürüstlük, iyi arayış, işbirliği, özgüven, hoşgörü, duyarlılık, sorumluluk, farklılıkları kabul etme, güvenlik, barış, gelişme, mükemmellik ve etkililik*” olarak geçmektedir (Topuz, 1989; Gözütok, 1995; Yağcı, 1998; Kıncal ve Işık, 2003). Demokrasinin ihtiyaç duyduğu insan davranışları sıralanacak olursa; demokratik bir insan (Varış, 1995; Gözütok, 1995; Karakütük, 2001):

* Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi

** Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi

- Kendisi gibi düşünmeyenlerin hatalı olduklarını iddia etmekten sakınır. Başkalarının düşüncelerine saygı gösterir.
- Olaylara çok yönlü bakar.
- Başkalarını düşüncelerinden dolayı suçlamaktan sakınır.
- Farklı görüşlere, tarafsız bir gözle bakar ve anlamaya çalışır.
- Görüşlerini hiçbir etki altında kalmadan açıkça söyler.
- Başkalarının görüşlerini özgürce açıklamalarını engelleyecek davranışlardan sakınır.
- Başkalarının konuşmalarını sonuna kadar dinler.
- Verilecek bir kararın kendi düşünceleri doğrultusunda çıkmasını sağlamak için çevresini etkileme çabası gösterir.
- Karşı fikirlerde olanları engellemekten sakınır.
- Çoğunluğun kararlarına uyar, benimsediği kararları eleştirir, nedenlerini araştırır.
- Haklarını kullanır, haksızlıkları eleştirir.
- Olaylara eleştirel bir gözle bakar, karşı görüşler ve teklifler önerir.
- Başkaları aleyhine konuşmaktan kaçınır, özel ya da gizli bilgileri açıklamamaya özen gösterir.
- Grupta çalışırken sorumluluk alır, yerine getirir, bilgilerini başkaları ile paylaşır, işbirliği yapmaktan hoşlanır.
- Başkalarına karşı sevgi dolu ve dostça bir yaklaşım içindedir.

Bireylerin yukarıda sayılan özelliklere sahip olabilmeleri için iyi bir eğitimden geçmeleri gerekir. Demokratik yaşamın gerektirdiği bilgi, tutum ve becerilerle donatılmış bireylerin oluşturduğu bir toplumda demokrasinin yaşama biçimi haline gelmesi çok daha kolaydır (Şimşek, 2000). Ancak bu süreç kendiliğinden gerçekleşmediği için toplumdaki tüm bireylere demokratik değerlerin kazandırılması gerekmektedir. Bunun da bilinen en etkili yolu eğitimidir. Eğitim kurumları, öğrencileri tek yönlü koşullandırma, beyin yıkama ve her türlü bağınazlıktan kaçınmalıdır. *“Yalnız benim bildiğim, dediğim, yaptığım doğrudur”* anlayışına saplanan bireyler ne demokrasiyi anlayabilir ne de yaşatabilir. Eğitim kurumları öğrencilere *“Acaba benim bildiğim dışında doğrular, beni doğrulamayan kanıtlar var mıdır?”* diye sorular sorarak, bilimsel düşünmenin de yöntem ve alışkanlığını kazandırmalıdır (Maboçoğlu, 1999).

Eğitimin en önemli öğelerinden biri olan öğretmen, öğrencilerine demokrasinin gerektirdiği bilgi, tutum ve becerileri ancak demokratik bir sınıf ortamında kazandırabilir. Cangelosi'ye (1988'den aktaran Başar, 2004) göre demokratik bir sınıf ortamında öğretmen, ne yetkici, ne de serbest bırakıcı olmamalıdır. Öğrenci, sınıf kurallarının belirlenmesinde söz hakkına sahip olmalı,- ödül veya ceza nedeniyle değil, işini yapmanın gerçek yararlarını bilerek ve bunun süreçlerine katılarak işine güdülenmelidir. Demokratik bir lider olarak öğretmen, öğrencilerin görüşlerini alır, yapılacak işler konusunda onlarla uzlaşır, çalışma düzenlerini seçme hakkı tanır. Bir araştırmada, demokratik davranılan gruptaki öğrenciler, arkadaşlarına karşı olumlu tutum geliştirmiş, işlerinden zevk

Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Algıları (PAÜ Örneği)

almışlar, grubun başarısı az da olsa artmıştır. Yetkeci davranılan grubun başarısı daha yüksek olmuş ama öğrencilerin gerilimi artmış, gruba ve öğretmene olumsuz tutum takınmışlardır. Serbest bırakılan grup araştırmadaki en etkisiz ve başarısız grup olmuştur (Başar, 2004).

Geleceğin nesillerini yetiştiren öğretmenlerin, öğrencilerini demokrasinin gereklerine uygun yetiştirebilmeleri için öncelikle kendilerinin demokratik davranmaları gerekmektedir. Gözütok'un (1995) "*Ankara'da ilköğretim ve lise öğretmenleri ve öğretmen adayları üzerinde yaptığı "öğretmenlerin demokratik tutumları"* araştırmasına göre:

- Aday öğretmenler asıl öğretmenlere oranla daha demokratik tutuma sahiptirler.
- Genç öğretmenler kıdemli öğretmenlere göre daha demokratik tutuma sahiptirler.
- Lise öğretmenleri ilköğretim öğretmenlerine göre daha demokratik tutuma sahiptirler.
- İlköğretmen okulu mezunu öğretmenler daha demokratik tutuma sahiptirler.
- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri diğer branş öğretmenlerine göre daha az demokratik tutuma sahiptirler.

Bireylere demokratik davranışları kazandırmada sınıf öğretmenlerinin rolü büyüktür. Demirbolat'ın (1999) yaptığı "*Demokratik eğitim*" araştırmasına göre sınıf öğretmenleri:

- "Öğrencilerinin benlik bilincinin gelişimine olumlu katkı",
- "Öğrencilere bağımsız düşünme alışkanlığı kazandırma",
- "Demokratik bir iletişim ortamı yaratma" açılarından kendilerini "çok iyi" algılamaktadırlar.

Öğretmenlerin yetiştirilmesinde önemli rol oynayan öğretim elemanlarının davranışları nasıl olmalıdır? Bu konuda Ergün ve Duman ve Kıncal ve Arıbaş'ın (1999) yaptıkları "*İdeal Bir Öğretim Elemanının Özellikleri*" adlı araştırmalarının sonuçlarına göre öğrencilerin "kişisel özellik" ve "insani ilişkiler" açısından öğretim elemanlarından istedikleri davranışlar şunlardır:

- *Öğrenciler, öğretim elemanlarının siyasi davranışlarından rahatsızdır.* Onların kendilerine ideolojik propaganda yapmalarını, yönlendirmeye çalışmalarını, öğrenciler arasında bu tür ayrımlar yaparak bunu davranışa ve nota dönüştürmelerini istememektedir. Kitle iletişim araçlarının bu kadar yoğunlaştığı bir dönemde öğrencileri ideolojik olarak yönlendirmeye çalışmak doğru bir şey değildir; hele çözüm olarak eskiden büyük çatışmalara neden olan formülleri göstermek öğrenciler tarafından istenmeyen tutum ve davranışlarıdır. Herkes kendi bilgisine ve düşüncelerine saygı gösterilmesini istemektedir.
- *Üniversite öğrencisi, kendisine saygı duyulmasını istemektedir.* Onu küçümseyen, azarlayan, hakaret eden, küçük düşüren, hor gören tutum ve davranıştan ziyade; onu değerli sayan, sözünü dinleyen, nazik ve samimi davranan,

kibirli davranmayan, kendisine güvenilir hoca aramaktadır. Kendisine yaklaşılabilir, soru sorulabilir, iyimser, tatlı-sert bir öğretim elemanı istenmektedir. Bu arada öğrencilerin sorunlarını kendi başlarına çözemedikleri durumlarda bu sorunlarla ilgilenen, çözüm geliştiren, kendilerine samimi olarak yardım eden hocaları aradığı da ortaya çıkmaktadır.

- *Eğitim-öğretime yönelik özelliklere gelince*, burada değişik gruplarda toplanan, dersini öğrenciye iyi anlatabilen, dersi esprilerle rahatlatan, çekici hale getiren, örneklendiren, öğrenci psikolojisine ve seviyesine uygun, Türkçeyi güzel kullanarak ders anlatan öğretim elemanı aradığı ortaya çıkmaktadır.
- *Bunun hemen arkasından öğretim elemanlarının* bilimsel yeterliklerinin yüksek olması, ders konusuna hâkim olması, iyi bir bilim adamı olması istekleri önemli bir frekans toplamaktadır. Ayrıca değerlendirmede objektiflik ve notun bir tehdit unsuru olarak kullanılmaması da istenmektedir.
- Akbağ ve Deniz'in (2003) "*Öğretim elemanı ve öğretmen adaylarının birbirlerine yönelik algıları*" araştırmasına göre:
- Öğretmen adayları ideal bir öğretmenin ağırlıklı olarak sırasıyla "yetişkin", "koruyan ebeveyn", "doğal çocuk" durumlarını sergilemesi gerektiğini belirtmişlerdir.
- Öğretmen adayları varolan ve ideal öğretim elemanını ağırlıklı olarak sırasıyla "yetişkin", "koruyan ebeveyn", "doğal çocuk" olarak belirtmişlerdir.
- Öğretim üyelerinin öğrencilere karşı demokratik davranış göstermelerinde "*pedagojik yeterlilikleri*" nin de önemi büyüktür. Korkut'un (1999, 2002) yaptığı "öğretim üyelerinin pedagojik formasyon gereksinimleri" araştırmasına göre öğretim üyeleri:
- Öğretme faaliyetini kişisel yeterlilik ve nitelik açısından arka plana atmaktadırlar.
- Sürekli formal pedagoji eğitimine gereksinim duymaktadır.

Sınıf öğretmenlerini yetiştiren eğitim fakültesi öğretim elemanlarının gösterdikleri davranışların, sınıf öğretmenliği öğrencilerince ne kadar demokratik algılandığı çok önemlidir. Bu çalışmada Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarını ne kadar demokratik algıladıkları araştırılmıştır.

Problem Cümlesi

PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği:

1. Öğrencileri öğretim elemanlarının davranışlarını ne kadar demokratik olduğunu algılamaktadır.?
2. Öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları
  - Cinsiyete

Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Algıları (PAÜ Örneği)

- Öğretim türüne
- Sınıfa göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Bu araştırma “Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları” nı ortaya koymaya yönelik “betimsel” bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni PAÜ Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği öğrencileridir. Evrende 1600 kişi vardır. Evrenin tamamına ulaşmak mümkün olmadığından evreni temsil eden örneklem seçilerek veriler buradan toplanmıştır. Sınıf Öğretmenliği normal ve ikinci öğretimi öğrencilerinden random ve tabakalama yöntemi kullanılarak evreni temsil eden 319 kişilik örneklem seçilmiştir.

Tablo 1. Örneklemdekilerin Sayısı

Öğretim türü	f	%
Normal öğretim	179	56,1
İkinci öğretim	140	43,9
Toplam	319	100,0

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada veriler **geliştirilen** likert tipli ölçek yoluyla toplanmıştır. Veri toplama aracı anketi geliştirmek için

- Önce öğretim elemanlarının demokratik ve demokratik olmayan davranışlarının neler olduğuna ilişkin açık uçlu sorular sorulmuştur.
- Daha sonra açık uçlu sorulara verilen cevaplar değerlendirilerek anket maddeleri oluşturulmuştur.
- Daha sonra geliştirilen anket dil ve anlatım yönünden uzmanlara incelettirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır..
- Dil ve anlatım yönünden gözden geçirilen ve gerekli düzeltme yapılan anketin pilot uygulama sonuçlarında işlemeyen maddeler atılmış ve anket son şeklini almıştır.

Örneklem grubuna uygulanan anket 57 maddeden oluşmaktadır. Öğrencilere ilişkin kişisel bilgiler yine aynı ölçekte açık uçlu sorularla elde edilmiştir. Ölçekte sorulara verilen cevap seçenekleri 1, 2, 3, 4 olarak puanlanmıştır. Ölçekteki cevap seçenekleri

4 Her zaman

3 Genellikle

2 Nadiren

1 Hiçbir zaman

şeklinde 4'lü ölçekle gösterilmiştir. **Ölçeğin güvenilirliği** Cronbach Alpha ve Guttman Split –half teknikleriyle denenmiş ve alpha iç tutarlılık katsayısı. 9401'dir.

Verilerin Çözümlemesi

Ölçeğin uygulanması sonucunda elde edilen veriler “betimsel istatistik teknikleri” kullanılarak çözümlenmiştir. Süreksiz olan ölçekteki cevap seçenekleri, istatistikî işlemlerle elde edilen sonuçların yorumlanabilmesi için geliştirilen bir ölçekle “sürekli” hale getirildi.

Yeni ölçek, verilen seçenekler arasındaki aralık sayısı cevap seçenek sayısına bölünerek bulundu. Buna göre 3 aralık 4 seçeneğe bölündü ($3: 4 = 0.75$) Bulunan bu sayı seçenekleri temsil eden en alt sayıdan itibaren ilave edilerek yeni ölçek geliştirildi. Verilerin çözümlenmesinden elde edilen sonuçlar geliştirilen yeni ölçeğe göre:

- 1.00–1.75 Hiçbir zaman
- 1.76–2.50 Nadiren
- 2.51–3.25 Genellikle
- 3.26–4.00 Her zaman

şeklinde yorumlandı. Verilerin çözümlenmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Araştırma sonunda elde edilen bulgular “genel bilgiler” ve “ alt problemlere ilişkin bulgular” olarak düzenlenmiştir.

Genel Bilgiler

Araştırmaya katılanlara ilişkin genel bulgular tablo 2. 3. 4. 'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	f	%
Kız	203	63,6
Erkek	116	36,4
Toplam	319	100,0

Tablo 3. Öğrenim Türüne Göre Dağılım

Öğretim türü	f	%
Normal Öğretim	179	56,1
İkinci öğretim	140	43,9
Toplam	319	100,0

Tablo 4. Sınıfa Göre Dağılım

Sınıf	f	%
1. sınıf	85	26,6
2. sınıf	85	26,6
3. sınıf	54	16,9
4. sınıf	95	29,8
Toplam	319	100,0

Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Algıları (PAÜ Örneği)

Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Verilerin çözümlenmesiyle elde edilen alt problemlere ilişkin bulgular tablo 5, 6, 7, 8'de verilmiştir.

1. alt probleme ilişkin bulgular

PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Paü Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Algıları

Soru no	Anket sorusu	N	Aritmetik ortalama	Standart sapma	Anlamı
S15	Dersle ilgili yapılan çalışmalara önem verir.	319	3,1129	,7564	Genellikle
S54	Dersi programda belirtilen saatte yapar	319	2,9436	,7830	
S56	Öğrenciden beklentilerini açıkça dile getirir	319	2,9436	,7830	
S9	Erkek-kız eşitliğine önem verir	319	2,8871	,8758	
S16	Puan verirken objektif davranır	319	2,8088	,8036	
S28	Öğrenciyi birey olarak görür.	319	2,8025	,8137	
S12	Sözüne güvenilirdir	319	2,7586	,7234	
S14	Öğrencileri dış görünüşlerine göre değerlendirmez	319	2,7429	,8988	
S1	Öğrencinin görüşlerine değer verir.	319	2,7210	,6733	
S13	Hoşgörülüdür.	319	2,7053	,7318	
S43	Öğrencilerin konuşmalarını sonuna kadar dinler.	319	2,6991	,7249	
S53	Kendi aralarındaki sorunları öğrencilere yansıtmaz	319	2,6897	,9116	
S18	Kendi davranışları ile ilgili sorumluluk alır.	319	2,6834	,8029	
S8	Herkesin görüşüne saygı gösterir.	319	2,6677	,7242	
S7	Anlayışlı davranır	319	2,6646	,7249	
S51	Öğrencilere hakaret etmez.	319	2,6614	,9408	
S10	Herkesin fikrini özgürce ifade etmesine fırsat verir.	319	2,6583	,8083	
S6	Öğrenciler arasında ayırım yapmaz.	319	2,6552	,8357	
S44	Ders boyunca sadece kendisi konuşmaz.	319	2,6552	,8011	
S36	Derslere zamanında gelir.	319	2,6489	,8062	
S47	Ders içi ve ders dışı davranışlarında tutarlıdır.	319	2,6458	,8106	
S55	Ders işlemediği halde işlemiş gibi davranmaz.	319	2,6395	,9034	

Ali Rıza ERDEM – Emel SARITAŞ

S23	Öğrenciyi kılık-kıyafetine göre değerlendirmez	319	2,6207	,9502	
S2	Kendi görüşleri dışındaki görüşlere açıktır.	319	2,6144	,6994	
S50	Derste konu dışı konuşmalara fazla yer vermez.	319	2,5956	,7541	
S4	Kendi görüşüne ters görüşlerin açıklanmasına izin verir.	319	2,5862	,7635	
S29	Öğrencilere liderlik yapar.	319	2,5768	,9040	
S32	Öğrencinin derse katılımını sağlar.	319	2,5580	,7703	
S39	Güler yüzlüdür.	319	2,5549	,7540	
S40	Kaynak temininde yardımcı olur.	319	2,5517	,8259	
S3	Sabit fikirli değildir.	319	2,5486	,7871	
S22	Öğrenciyi ders dışı okuduğu kitabın yazarına göre değerlendirmez.	319	2,5455	1,0447	
S48	Birkaç öğrencinin yapmış olduğu hatalı davranış yüzünden sınıfı cezalandırmaz.	319	2,5361	,9539	
S20	Öğrencileri notla korkutmaz	319	2,5172	,8461	
S26	Kendi davranışını benimsetmeye çalışmaz.	319	2,5016	,8683	
S38	Öğrencilerle pozitif bir ilişki sürdürür	319	2,4922	,7219	Nadiren
S33	Dersleri verimli bir şekilde işler.	319	2,4796	,7474	
S21	Kendi ideolojileri doğrultusunda ders işlemez	319	2,4765	,8195	
S49	Kendi düşüncelerine karşı çıkan öğrencilere olumsuz davranmaz.	319	2,4514	,8596	
S52	Öğrencilere arkadaş gibi davranır.	319	2,4451	,7827	
S35	Derslerde tartışmaya fırsat verir.	319	2,4389	,7017	
S30	Öğrencilere rehberlik yapar.	319	2,4138	,8640	
S19	Öğrencileri kararlara katar.	319	2,3793	,7588	
S5	Her konuda örnek olur.	319	2,3699	,7145	
S27	Eleştiriye açıktır.	319	2,3417	,8237	
S57	Kendi dersine daha çok önem verilmesini istemez.	319	2,3386	,8821	
S42	Esprilidir.	319	2,2853	,7027	
S31	Öğrencilerin problemleriyle ilgilenir.	319	2,2006	,8149	
S41	Dersleri eğlenceli hale getirir.	319	2,1818	,6717	
S17	Dersin nasıl işleneceğine öğrencilerle birlikte karar verir.	319	2,1787	,8520	
S45	Öğrenci ders esnasında olumsuz davrandığında anlayışlı olur.	319	2,1693	,7287	
S25	Öğrencileri psikolojik olarak	319	2,1442	,8114	

Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Algıları (PAÜ Örneği)

	rahatlatır.					
S11	Kendini öğrencinin yerine koyabilir.	319	2,1411	,7283		
S24	Sınav kağıtlarını öğrenci isterse birlikte inceler.	319	2,1348	,8993		
S37	Öğrencilerle bire bir ilişki kurar.	319	2,0972	,7004		
S34	Öğrencilerin ders dışındaki sorunlarıyla ilgilenir.	319	1,8966	,7680		
S46	Ders kitaplarının seçiminde öğrencinin fikrini alır.	319	1,7586	,8401		Hiçbir zaman
Toplam			319			

PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algılarında “*ber zaman*” seçeneği çıkmamıştır. PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencileri öğretim elemanlarının davranışlarını % 61,4 “*genellikle*”, % 36,8 “*nadiren*” demokratik olarak algılamaktadır.

2. alt probleme ilişkin bulgular

2. alt probleme ilişkin bulgular üç ana başlık altında ele alınmıştır.

2.1. PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin “cinsiyete” göre öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları arasındaki fark

PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin “cinsiyete” göre öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları arasındaki fark tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Paü Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin “Cinsiyete” Göre Öğretim Elemanlarının Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Algıları Arasındaki Fark

Cinsiyet	N	X	ss	sd	t	p
Kız	203	144.1	22.4	317	,638	,524
Erkek	116	142.4	20.9			

$p > .05$

PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin “*cinsiyete*” göre öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları arasında fark yoktur.

2.2- PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin “öğretim türüne” göre öğretim elemanlarının tutum ve davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları arasındaki fark

PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin “*öğretim türüne*” göre öğretim elemanlarının tutum ve davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları arasındaki fark tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Paü Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin “Öğretim Türüne” Göre Öğretim Elemanlarının Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Algıları Arasındaki Fark

Öğretim türü	N	X	ss	sd	t	p
Normal öğretim	179	143.5	23.1	317	,012	,990
İkinci öğretim	140	143.5	20.1			

p>.05

PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin “*öğretim türüne*” göre öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları arasında fark yoktur.

2.3- PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin “sınıfa” göre öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları arasındaki fark

PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin “*sınıfa*” göre öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları arasındaki fark tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Paü Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin “Sınıfa” Göre Öğretim Elemanlarının Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Algıları Arasındaki Fark

	Kareler Toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Gruplar arası	8202,736	3	2734,245	5,989	,001
Gruplar içi	143810,920	315	456,543		
Toplam	152013,655	318			

Scheffe	(I) SINIF	(J) SINIF	Ortalamalar farkı (I-J)	Standard hata	Sig.	95% Güven aralığı	
						Alt sınır	Üst sınır
	1,00	2,00	12,4979*	3,51536	,006	2,6116	22,3843
		3,00	12,4880*	3,77637	,013	1,8676	23,1084
		4,00	3,1808	3,29097	,817	-6,0745	12,4361
	2,00	1,00	-12,4979*	3,51536	,006	-22,3843	-2,6116
		3,00	-,0099	3,74089	1,000	-10,5305	10,5107
		4,00	-9,3171*	3,25019	,044	-18,4577	-,1765
	3,00	1,00	-12,4880*	3,77637	,013	-23,1084	-1,8676
		2,00	,0099	3,74089	1,000	-10,5107	10,5305
		4,00	-9,3072	3,53086	,076	-19,2371	,6227
	4,00	1,00	-3,1808	3,29097	,817	-12,4361	6,0745
		2,00	9,3171*	3,25019	,044	,1765	18,4577
		3,00	9,3072	3,53086	,076	-,6227	19,2371

* p>.05

Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Algıları (PAÜ Örneği)

	SINIF	N	Subset for alpha = .05	
			1	2
Tukey B	2,00	71	138,6197	
	3,00	54	138,6296	
	4,00	95		147,9368
	1,00	68		151,1176
Scheffe	2,00	71	138,6197	
	3,00	54	138,6296	
	4,00	95	147,9368	147,9368
	1,00	68		151,1176
	Sig.		,074	,846

PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin “*sınıf*” göre öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları arasında fark vardır. Bulgulara göre 1.-3. 1.-2. ve 2.- 4. sınıf öğrencilerinin algıları arasında farklılık vardır. Buna göre 1. sınıf öğrencileri diğer sınıflara göre öğretim elemanlarının davranışlarını daha demokratik olarak algılamaktadırlar.

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Araştırma sonunda elde edilen bulgular ışığında tartışma noktaları şunlardır:

1. PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencileri öğretim elemanlarının davranışlarını % 61,4 “*genellikle*”, % 36,8 “*nadiren*” demokratik olarak algılamaktadır. Diğer bir deyişle PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarını algılarına göre öğretim elemanları öğrencilere karşı öncelik sırasına göre %61,4 “*genellikle*”, %36,8 “*nadiren*” demokratiktirler. PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algılarında “*her zaman*” seçeneği çıkmamıştır. Ergün & Duman & Kıncal & Arıbaş'ın (1999) yaptıkları “*İdeal Bir Öğretim Elemanının Özellikleri*” adlı araştırma sonuçlarına göre ideal bir öğretim elemanından demokratik davranışları sürekli göstermesi beklenmektedir.
2. PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencileri tarafından % 61,4 oranında “*genellikle*” demokratik olarak algılanan öğretim elemanı davranışlarına baktığımızda, bu davranışların “*erkek-kız eşitliğine önem verme, objektif davranma, öğrenciyi birey olarak görme, güvenilir olma, hoşgörülü ve anlayışlı davranma, öğrencinin görüşlerine değer verme ve saygı gösterme, kendi görüşüne ters görüşlere açık olma ve açıklamaya izin verme, sabit fikirli olmama ve kendi görüşlerini benimsetmeye çalışmama, öğrencilere eşit davranma ve ayırım yapmama, öğrenciyi notla korkutmama*” olduğunu görmekteyiz. Bu davranışların geleceğin demokratik davranışlarını gösterecek bireyleri ilköğretim 1. kademesinde eğitecek sınıf öğretmeni adaylarını hizmet öncesi eğitimde eğiten öğretim elemanları tarafından “*genellikle*”

gösterilmesi büyük önem taşımaktadır. Çünkü geleceğin sınıf öğretmenlerine gösterecekleri demokratik davranışların kazandırılmasında hizmet öncesi eğitimde öğretim elemanlarının gösterdikleri davranışlar “*model*” olmaktadır. Ergün & Duman & Kıncal & Arıbaş’ın (1999) yaptıkları “*İdeal Bir Öğretim Elemanının Özellikleri*” adlı araştırmalarının sonuçlarına göre de öğrenciler, “*siyasi davranmayan, öğrenciler arasında bu tür ayrımlar yapmayarak bunu davranışa ve nota dönüştürmeyen, küçümseyen, azarlayan, hakaret eden, küçük düşüren, hor gören tutum ve davranıştan ziyade; onu değerli sayan, sözünü dinleyen, nazik ve samimi davranan, kibirli davranmayan, kendisine güvenilir, kendisine yaklaşılabılır, soru sorulabilir, iyimser, tatlı-sert bir öğretim elemanı*” istemektedir. Demirbolat’ın (1999) yaptığı “demokratik eğitim” araştırmasına göre “öğrencilerinin benlik bilincinin gelişimine olumlu katkı”, “öğrencilere bağımsız düşünme alışkanlığı kazandırma”, “demokratik bir iletişim ortamı yaratma” açılarından sınıf öğretmenleri kendilerini “*çok iyi*” algılamaktadırlar. Bu algılamanın oluşmasında, sınıf öğretmenlerinin hizmet öncesi eğitiminde “*model*” olan öğretim elemanlarının gösterdikleri davranışların ne kadar demokratik algılandığı büyük önem taşımaktadır.

3. PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencileri tarafından % 36,8 oranında “*nadiren*” demokratik olarak algılanan öğretim elemanı davranışlarına baktığımızda, bu davranışların “*kendi ideolojileri doğrultusunda ders işlememe, kendi düşüncelerine karşı çıkan öğrencilere olumsuz davranmama, öğrencilere arkadaş gibi davranma, derslerde tartışmaya fırsat verme, eleştiriye açık olma, öğrencileri kararlara katma, öğrencilerin problemleriyle ilgilenme, öğrenci ders esnasında olumsuz davrandığında anlayışlı olma, kendini öğrencinin yerine koyabilme, öğrencilerin ders dışındaki sorunlarıyla ilgilenme*” olduğunu görmekteyiz. Diğer bir deyişle PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencileri öğretim elemanları tarafından bu davranışların % 63,2 oranında demokratik olmayan biçimde gösterildiğini algılamaktadır. Bu durum PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği anabilim dalında hizmet öncesi eğitim gören sınıf öğretmenliği öğrencilerine yukarıda sözü edilen demokratik davranışları kazandırma açısından “*olumsuz*” yönde etkileyecektir.
4. PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları “*cinsiyete*” ve “*öğretim türüne*” göre farklılık göstermemektedir. Diğer bir deyişle “*cinsiyet*” ve “*öğretim türü*” PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algılarını etkilememektedir.
5. PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları “*sınıfa*” göre farklılık göstermektedir. Diğer bir deyişle “*sınıf*” PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algılarını etkilemektedir. Buna göre PAÜ Eğitim

Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Algıları (PAÜ Örneği)

Fakültesi sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencileri diğer sınıflara göre öğretim elemanlarının davranışlarını daha demokratik olarak algılamaktadırlar. Bunda PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin ortaöğretim kurumlarına göre daha çok serbestliğin olduğu yükseköğretim kurumuna geçmenin etkisi olabilir.

Araştırmanın bulgularına göre şunlar önerilebilir:

1. Sınıf öğretmenliği öğrencilerine demokratik davranışları kazandırmada “*model*” olma ve daha demokratik davranan sınıf öğretmeni yetiştirebilme açısından PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerine ders veren öğretim elemanları öğrenciler tarafından;
  - a) % 36,8 oranında “*nadiren*” demokratik olarak algılanan “*kendi ideolojileri doğrultusunda ders işlememe, kendi düşüncelerine karşı çıkan öğrencilere olumsuz davranmama, öğrencilere arkadaş gibi davranma, derslerde tartışmaya fırsat verme, eleştiriye açık olma, öğrencileri kararlara katma, öğrencilerin problemleriyle ilgilenme, öğrenci ders esnasında olumsuz davrandığında anlayışlı olma, kendini öğrencinin yerine koyabilme, öğrencilerin ders dışındaki sorunlarıyla ilgilenme*” davranışlarını “*her zaman*” göstermelidirler.
  - b) % 61,4 oranında “*genellikle*” demokratik olarak algılanan “*erkek-kız eşitliğine önem verme, objektif davranma, öğrenciyi birey olarak görme, güvenilir olma, hoşgörülü ve anlayışlı davranma, öğrencinin görüşlerine değer verme ve saygı gösterme, kendi görüşüne ters görüşlere açık olma ve açıklamaya izin verme, sabit fikirli olmama ve kendi görüşlerini benimsetmeye çalışmama, öğrencilere eşit davranma ve ayırım yapmama, öğrenciyi notla korkutmama*” davranışlarını “*her zaman*” göstermelidirler.
2. PAÜ Eğitim Fakültesi öğretim elemanları “*danışmanlık saatleri*” nde öğrencilerle olan iletişimlerinde öğrencinin ders dışındaki sorunlarına daha fazla yer verebilir.
3. PAÜ Eğitim Fakültesi öğretim elemanları demokratik davranışları geliştirme yönünde daha fazla çaba harcayabilir.
4. PAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerine ders veren öğretim elemanlarına daha demokratik davranışlar gösterebilmeleri için “*öğretim elemanlarının göstermesi gereken demokratik davranışlar*” konusunda “*hizmet içi eğitim*” verilebilir.
5. PAÜ Eğitim Fakültesi yönetimi, öğretmen adayları tarafından davranışları “*her zaman*” demokratik algılanan öğretim elemanlarını “*örnek*” olması açısından ödüllendirebilir.

KAYNAKLAR

- Akbağ, M. ve Deniz, L. (2003) Öğretim elemanı ve öğretmen adaylarının birbirlerine yönelik algıları: transaksiyonel analiz açısından bir değerlendirme *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3 (2), 263–293
- Başar, H. (2004). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınları.

- Demirbolat, A. (1999) Demokrasi ve demokratik eğitim, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 5 (18), 229–244
- Ergün, M. ve Duman, T. ve Kıncal, R. Y. ve Arıbaş, S. (1999) İdeal bir öğretim elemanının özellikleri *Afyon Kocatepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi.* 3, 1–11. <http://www.egitim.aku.edu.tr/ergrup1.htm> 28.09.2003
- Gözütok, D. (1995) *Öğretmenlerin demokratik tutumları*, Ankara: Türk Demokrasi Vakfı
- _____ (2000). *Öğretmenliği geliştirim*. Ankara: Siyasal Kitabevi..
- Karakütük, K. (2001) *Demokratik laik eğitim*, Ankara: Anı yayıncılık
- Kıncal, R. ve Işık, H. (2003) Demokratik eğitim ve demokratik değerler, *Eğitim Araştırmaları.* 3(11), 54–58
- Korkut, H. (1999) Öğretim üyelerinin pedagojik formasyon gereksinimleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 5 (20) , 477–502
- _____ (2002) *Sorgulanan yükseköğretim*, Ankara: Anı yayıncılık
- Maboçoğlu, M. (1999) Demokrasi eğitimi nasıl olmalıdır? , *Eğitim ve Bilim*, 23 (111), 56–59
- Şimşek, A. (2000). *Sınıfta demokrasi*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Topuz, H. (1989) Demokrasi Eğitiminde Boyutlar ve Sorunları (Panel: 1) *Demokrasi İçin Eğitim* Ankara: TED Yayınları
- Variş, F. (1995). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Yağcı, E. (1998) Demokrasi ve Eğitim, *Eğitim ve Bilim*, 22 (107), 15–22